

Peter De Graef over

MOED

We zijn het een beetje kwijt geraakt in deze tijd, onze obsessie voor deugden. Als je Goethe d'r op na leest of Shakespeare, kom je het begrip deugd overal tegen. Shakespeare leefde in de late Middeleeuwen, begin van de verlichting en Goethe zat er middenin, in die verlichting. De mens reflecteerde toen graag over dat wat hem onderscheidde van de dieren: moraliteit; het besef van goed en kwaad en als afgeleide daarvan deugd en ondeugd. Het rund kon niet ondeugend zijn. De deerne daarentegen was het. Alleen maar!

Nu leven we in een tijd waarin we onszelf vooral als een diersoort zien. Praten over moraliteit heeft dus weinig zin. En ook deugd en ondeugd zijn begrippen uit een kader waarbinnen de mens nog zo hoogmoedig was zichzelf als 'kroon op Gods' schepping' te beschouwen. Nu weten we wel beter. We hebben die God afgeschafte en die hele schepping. En wat we overhouden is materie en haar bestudeerbaar gedrag. En van deugden of moraliteit vinden we in de materie geen enkel spoor. Dus daar zijn we klaar mee.

Wat evenwel onaangetast uit die transitie is gekomen is de hoogmoed. Maar daar komen we later op terug. We gaan eerst het woordje 'hoog' er afknippen en wat we dan overhouden is moed.

Het woord moed is etymologisch verwant aan het begrip 'gemoed' of 'inborst'. Hoe je je voelt. Het gemoed is, het gevoelslichaam. Zoals de geest het gebied is waarin het denken zich voltrekt en het fysieke lichaam het gebied waarin de wil tot uitdrukking komt.

In dat gevoelslichaam is er, naast een fruitmand aan emoties, gaande van liefde over verveling, naar plezier, woede, verdriet, enthousiasme, dankbaarheid enz. één gevoel dat voortdurend onder alle andere aanwezig is: Angst! Allemaal zijn we, voortdurend (zij het vaak onbewust) Bang! De existentiële angst voor bijvoorbeeld het niets, ledigheid, de dood - wat een variant is op dat niets, want we

zijn ervan overtuigd dat het gedaan is na de dood. De angst om niemand te zijn, niks voor te stellen, er niet goed uit te zien, niet in orde te zijn, te laat te komen, angst voor kritiek en afkeuring, voor tekorten, gevaar, ontbering, muggen, jeuk, ratten, pleinen, smet... Niks heeft zo veel vormen als angst.

En moed is het vermogen om deze angst te overstijgen, hetgeen we allemaal voortdurend aan de dag moeten leggen om onze levens überhaupt op te kunnen pakken. Zonder angst geen moed. Of het nu gaat om de moed om een mooi meisje aan te spreken of je wil jezelf met een bomgordel midden in een menigte tot ontploffing te brengen of het nu gaat om in Tsjernobil de rommel op te gaan ruimen of aan je ouders te vertellen dat je homo bent. In alle gevallen is er sprake van angst die overwonnen dient te worden.

De middeleeuwen waren dol op moed. Voor hen was er geen mooiere deugd, geen hoger goed, dan zonder nadenken op een vijand afstormen en beginnen hakken.

Wij weten nu dat die passie voor moed bij de middeleeuwen, een vorm van endorfineverslaving was. Vele ridders hadden PTSS wellicht. Want de moed die ze ten toon spreidden impliceerde niet dat ze geen angst hadden. Die hadden ze wel degelijk. Maar angst vergiftigt onze lichamen met stoffen als cortisol, adrenaline en de voorgenoemde endorfines. En het zijn die stoffen die ons de euforische ervaringen opleveren waarna we het leven in vrede als grauw en onpeilbaar eentonig gaan ervaren en ons alleen nog thuis voelen op het slagveld.

Dat overkwam ondermeer Koning Jan van Hongarije, bij wie in 1339, tijdens een gevecht met de heidense Litouwers het licht uit de ogen werd geslagen. Dit weerhield hem niet om de rest van zijn leven zijn passie voor het gevecht te blijven botvieren. Hij gaf bij volgende veldslagen zijn strijdmakkers de opdracht zijn paard aan het hunne vast te maken en hem zo naar het heetst van de strijd te slepen waar hij op het gehoor, wild om zich heen begon te hakken en te slaan. Hij verloor het leven pas op 26 Augustus 1346 bij de slag om Crécy in Picardië.

En ander opvallend moedig middeleeuwer en gevreesd krijgshoofd is Etienne de Vignolle (1390 - 1443) Een tirannieke en meedogenloos aanvoerder, bijgenaamd La Hire, vanwege het feit dat hij mankte ten gevolge van een slecht genezen oorlogswond. La Hire was de naam voor een werktuig dat in die tijd gebruikt werd om straatstenen aan te stampen.

Van hem is bekend dat hij in 1427 deelnam aan de veldtocht die het beleg van Montargis tot doel had. Omdat hij wist dat hij daarbij kon sterven vond hij het geen kwaad kunnen om vooraf bij de kapelaan om een algemene absolutie te verzoeken. De kapelaan zei hem dat hij dan eerst zijn zonden moest biechten. La

Hire zei 'm dat daar geen tijd voor was, omdat de aanval nu eenmaal geen uitstel gedoogde maar hij was bereid te bekennen dat hij alles gedaan had wat soldaten nu eenmaal doen. Daarop kreeg hij de absolutie waarna hij gauw nog even neerknielde en bad: 'God, ik smeeek u om vandaag voor La Hire evenveel te doen als u zou wensen dat la Hire voor U zou doen als hij God was en U La Hire. Amen.'

Aan dit gebed moest ik denken toen ik recent op tv al die vluchtelingen zag. 'Laten we voor die vluchtelingen doen wat wij zouden wensen dat zij voor ons deden wanneer wij de vluchtelingen waren en zij ons.'

Wat weerhoudt ons daarvan om dat te doen!?

Wat anders dan angst en het ontbreken van moed!? Een angst die volkomen legitiem is wanneer we d'r van uitgaan dat we slechts een andere diersoort zijn.

Maar zijn we dat wel!? Hebben we ooit een rund betrappt op het bouwen van een altaar en het plegen van een offer!? Is de spin met kunst bezig bij het maken van haar web? En hoe ver staat het termietenvolkje in zijn technologische ontwikkeling qua bouwkunde!?

Is al dat gewauwel over 'een diersoort' niet vaak alleen maar een makkelijk excuus om geen mens te hoeven zijn en bijgevolg geen moed aan de dag te hoeven leggen!?

Al onze angsten i.v.m. de vluchtelingen zijn louter fantasieën. D'r is nog niks gebeurd, nog geen enkele baan ingepikt, nog geen enkele begroting uit evenwicht geraakt. Waar we bang voor zijn speelt zich zoals alle angsten, alleen in onze hoofden af.

En het staat in schril contrast met het feit dat het westen zijn democratisch model vaak tevergeefs heeft proberen opdringen aan andere culturen. Nu krijgen we de kans deze culturen in ons midden op te nemen en hen van binnenuit vertrouwd te maken met de waarden die wij zo belangrijk vinden, mensenrechten, gelijkheid van vrouwen, verdraagzaamheid tegenover anders geaarden. Enz.

Maar we deinzen nu terug omdat we bang zijn dat het toch wat ongemakkelijk gaat worden. En natuurlijk klopt dat. Natuurlijk wordt het ongemakkelijk en stellen die vluchtelingen ons voor uitdagingen; maar is het leven ooit anders dan ongemakkelijk!? Waren we ooit geraakt waar we nu zijn als we voor elke uitdaging waren teruggeschrokken!?

En wat gebeurt er, denken jullie met een cultuur die door hoogmoed, rijkdom en zelfverwennerij, zo slap geworden is dat ze uitdagingen vermijdt!?

Precies wat er nu met Europa gebeurt? Het wordt opzij gezet door de Chinezen, en voorbijgestreefd door de Indiërs en de Brazilianen, Vietnamezen, Koreanen, Ghanezen en al die anderen groei-economieën die bevolkt worden door volkeren die gezien hun recente geschiedenis, vertrouwd zijn met ontbering.

Moed is een kwestie van overstijgen. Overstijgen van angst, van moeilijkheden, overstijgen van het ego.

Benieuwd wie 't gaat halen in Europa. De dapperen of de schijtlaarzen.

Prettige zondag nog.

Deze column was te horen in De Ontbijtclub van MATZER Theaterproducties d.d. 25 oktober 2015